

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXIX. - Štev. 3

T R S T - 4. marca 1977

150 lir

Po ratifikaciji osimskih sporazumov

Začenja se druga faza: uresničevanje sporazumov

Še nekaj dni in ratifikacija osimskega sporazuma bo formalnost. Večina političnih sil ga je podprla, dejansko je s tem faza polemik in preklanj o tem, ali je bil sporazum umesten ali ne, za nami. Vemo, da se mu je v bistvu protivila samo reakcija in da so v njem napredne sile uvidele edinstveno priložnost pozitivnega zasuka v splošni italijanski zunanji politiki, naslanjanju na Balkan in posebej na neuvrščeno socialistično Jugoslavijo, kjer lahko Italija uresničuje zgodovinske interese druge polovice dvajsetega stoletja. Za Trst pa pomeni ta naslonitev odkritje svojega pravega zaledja, v gospodarskem in kulturnem smislu. To so, v bistvu, razlogi našega treznega in zaupanja polnega pristanka na italijansko-jugoslovanski dogovor. To so, seveda, tudi razlogi, da reakcija proti njemu besni.

Za Trst se s tem začenja že druga faza: obdobje uresničevanja sporazumov. Tu pa je za nas bistveno, da bo to obdobje čimbolj plodno in sploh v našo korist.

V mislih imamo stvarne ukrepe, pa tudi spremembo političnega in kulturnega vzdušja, ki naj tem ukrepom sledi. Tako sodelovanje krajevnih oblasti pri uresničevanju gospodarskih delov sporazuma, gradnji infrastruktura za povezave tržaške luke s širšim vzhodno in srednje evropskim zaledjem, načrtovanju skupnih pobud na vseh ravneh, predvsem pa vsklajevanje luškega gospodarstva.

Glede pobude za mešano industrijsko cono naj sodelovanje krajevnih dejavnikov razbline nepotrebne pomisleke, oziroma omogoči, da bo tehtnim ugovorom glede izbire področja dan resen in utemeljen odgovor. Izbira ni "kaznjiva", pač pa spodbujajoča. Zato mislimo, da se nimamo kaj bati, če se bomo s svojim razvojem sami soočali in poiskali, v vzdušju prijateljskega sodelovanja in medsebojnega zaupanja najboljše rešitve. Lahko so to tiste, ki jih neposredno predlaga sporazum, lahko pa take, da bo ohranjena temeljna zamisel, pa čeprav v spremenjenih oblikah. V prerokovanja se ne bomo spuščali.

Gre nam, končno, za uresničevanje tistih delov sporazuma, ki poudarjajo nujnost zaščite Slovencev. Naša manjšina si veliko obeta od novega vzdušja prijateljskega sodelovanja ob meji, vendar pod natančno določeno ceno: hočemo biti pri tem popolnoma enakopravni in "oboroženi" z vsemi pravicami, ki nam pripadajo po vseh temeljnih demokratičnih zakonih. Kajti naše pravice so tudi "vezni člen" sodelovanja, oziroma tistega globljega razumevanja, ki lahko omogoča sprotno odstranjevanje težav in skupno iskanje novih razvojnih poti.

S tem v zvezi so tudi v senatu (na pobudo senatorjev vseh demokratičnih (Nadaljevanje na 7. strani)

Skupščina SFRJ ratificirala sporazume

Pomemben dejavnik miru

Zaščita in vsestranski razvoj narodnostnih manjšin

Pretekli torek je tudi zvezna skupščina SFR Jugoslavije ratificirala osimske sporazume. Pričakuje se, da bo že v kratkem prišlo do izmenjave listin o ratifikaciji, nakar bo sporazum dokončno stopil v veljavo.

V jugoslovanski skupščini je osimske sporazume obrazložil podpredsednik zveznega izvršnega sveta in tajnik za zunanje zadeve Miloš Minić.

Po opisu razvoja odnosov med Jugoslavijo in Italijo, odnosov dobrega sosedstva in sodelovanja na mnogih področjih, je Minić dejal:

"Z Italijo nas povezuje zelo plodno gospodarsko sodelovanje in obojestransko politično razumevanje. To sodelovanje temelji na načelih miroljubnega sožitja. Jugoslavija in Italija sta v tem pogledu dali klasičen primer, kakšni morajo biti

Zgodovinski sestanek v Madridu

Za izgradnjo socializma v demokraciji

V sredo, 2. t.m. so se v Madridu sestali tajniki KP Španije, Francije in Italije, Santiago Carillo, Georges Marchais in Enrico Berlinguer. Za sestanek, ki je zgodovinskega pomena, vlada veliko zanimanje. Zanimanje je toliko večje, ker vlada v Madridu še ni "legalizirala" španske komunistične partije. In vendar se ta partija aktivno bori za demokracijo v Španiji in se pripravlja tudi na bližnje politične volitve.

Pred samim začetkom sestanka v Madridu je Santiago Carillo izjavil, da je srečanje tajnikov treh največjih komunističnih partij zahodne Evrope, podobno sestankom voditeljev drugih zahodno-evropskih demokratičnih strank, ki so že bili prav v Madridu. Poudaril je tudi, da se KP Španije zavzema za pluralistično demokracijo, da je po padcu fašizma v Grčiji in na Portugalskem demokratizacija življenja v Španiji velik uspeh evropskih demokratičnih sil, in da je navzočnost glavnih tajnikov francoske in italijanske komunistične partije izraz solidarnosti s španskimi delavci in s špansko demokracijo. Mi cenimo to solidarnost - tako je poudaril Carillo.

Georges Marchais je ob prihodu v Madrid dejal, da ni nobenega opravičila za diskriminacijo španskih komunistov in je vztrajal pri tem, naj španska komunistična partija dobi legalni status kakor vse druge politične stranke v tej državi.

(Nadaljevanje na 7. strani)

odnosi med državami z različnimi družbenimi ureditvami".

Ko je Minić govoril o narodnostnih manjšinah pa je, med drugim, dejal naslednje:

"Pravice in zaščito jugoslovanske manjšine v Italiji in italijanske narodnosti v Jugoslaviji zagotavlja skupaj s preambulo člen 8 osimske pogodbe. S tem se pozitivno ureja vprašanje, ki mu v odnosih med obema državama SFRJ pripisuje izreden pomen. V naši državi smo zmeraj izhajali s stališča, da imajo v razvoju prijateljskih odnosov in sodelovanja med državami manjšine pomembno vlogo. Pri tem se Jugoslavija ravna po načelih medsebojnega spoštovanja suverenosti in ozemeljske celovitosti, vprašanje manjšin pa ima za vprašanje, ki je

Senatorka Jelka Gerbec v zunanje-politični komisiji

Pogodba med Italijo in Jugoslavijo pomemben korak naprej pri utrjevanju prijateljstva in sodelovanja

Vprašanja narodnostnih manjšin naj se rešujejo v okviru demokracije

V razpravi o osimskih sporazumih, ki je bila v zunanje-politični komisiji rimskega senata, je govorila tudi naša senatorka tov. Jelka Gerbec. Vest o tem smo za beležili že v prejšnji številki našega lista, danes pa objavljamo daljši povzetek iz njenega govora.

— Z ratifikacijo pogodbe med Italijo in Jugoslavijo — tako je uvodoma dejala tov. Jelka Gerbec — bo dokončno rešeno vprašanje meje med obema državama. Rešeno bo vprašanje meje, ki je sicer že mnogo let ena izmed najbolj odprtih v Evropi in prav zato je njena začasnost brezpredmetna. Ustvarilo se je dobro sosedstvo — in do tega je prišlo tudi po zaslugi odprte meje — in to je v interesu obmejnega prebivalstva, nas vseh in, seveda, v interesu obeh držav. Konkretno se je izkazalo, da je sožitje med obema državama možno četudi imata bistveno različno ureditev.

Z ratifikacijo pogodbe med Italijo in Jugoslavijo bo storjen pomemben korak naprej pri utrjevanju prijateljstva, medsebojnih odnosov, trgovinskih pa tudi socialnih, kulturnih in znanstvenih izmenjav; ustvarjene bodo nove možnosti sodelovanja med obema državama in ljudstev.

Sporazum, ki je bil dosežen med obema državama, je izraz pravilne aplikacije smernic helsinške konference; je konkreten doprinos v prizadevanjih za krepitev miru v Evropi in ob Jadranu še posebej.

V nadaljevanju svojega govora je tov. Jelka Gerbec govorila o vlogi Trsta. Med drugim je dejala, da se je Trst uvrstil med najpomembnejša pristaniška središča v Evropi in je svojčas uspešno tekmoval s Hamburgom, Marsejem in Genovo. Vzporedno s pristaniško dejavnostjo pa je sedaj treba mestu zagotoviti razvoj v drugačni smeri. Nove možnosti razvoja predvideva industrijsko-trgovinska prosta cona na Krasu.

Senatorka Jelka Gerbec je pojasnila še druga poglavja zgodovine Trsta. Med drugim je dejala:

— Prvi udarec je Trstu zadal fašizem. Fašizem je z vsemi možnimi sredstvi zadušiti protifašistični in demokratični čut tržaškega prebivalstva. Posebno hudo je prizadel slovensko narodnostno komponento...

Toda emarginacija tržaškega mesta se je nadaljevala tudi po drugi svetovni vojni. Pod zavezniško vojaško upravo in kasneje se je mesto začelo "starati", ker so mlade delovne sile odhajale drugam. Hladna

vojna je onemogočila sleherno sodelovanje z naravnim zaledjem. Sledile so zgrešene izbire, številne obljube pa niso bile izpolnjene. Okrnjena je bila industrija, deklasacija pristanišča pa se je nadaljevala.

Kljub temu, da so prišli v Trst tisoči preseljencev iz Istre in Dalmacije je število prebivalstva ostalo skoraj isto kot v tridesetih letih.

Tudi zaradi neurejenih mejnih vprašanj niso bila v mestu investirana večja sredstva za razvoj industrije.

Dobišen del svojega govora je tov. Jelka Gerbec posvetila vprašanju narodnostnih manjšin. Govorila je o slovenski manjšini v Italiji in o italijanski manjšini v Jugoslaviji. Med drugim je poudarila, da je treba na narodnostne manjšine gledati kot na objekt, ki zbližuje in ki mora tudi v prihodnosti zbliževati obe državi. Zatem pa je dejala:

— Nacizem je skušal narodnostne manjšine uničiti. Menil je, da bo tako "ohranil čisto raso". Fašizem je skušal uničiti slovensko manjšino tudi zato, ker je ta vselej bila trdnjava protifašizma in demokracije, zgled enotnosti v boju za svoje pravice in demokratične svoboščine. Zato se je fašizem posluževal najbolj okrutnih dejanj. Zatrl je vse slovenske ustanove, onemogočil sleherno kulturno in družbeno dejavnost.

Demokratična država mora narodnostne manjšine ceniti kot bogastvo. Zato jih mora obvarovati ter jim omogočiti vsestranski in neomejen razvoj na vseh področjih življenja. Vprašanja narodnostnih manjšin se morajo reševati v okviru demokratičnega procesa in pri tem ne sme igrati nobene vloge morebitna recipročnost. Narodnostna manjšina ne sme biti predmet manevrov neke skupine ali politične sile. Manjšinske probleme mora vsaka država reševati na osnovi svojih notranjih zakonov.

Na koncu svojega govora je naša senatorka dejala:

— Kot Slovenka in kot komunistka moram poudariti, da je naš položaj še vedno zelo neugoden. Slovenski jezik ni priznan v javnih uradih, naša narodnostna skupnost je še vedno razdeljena na več kategorij, v videmski pokrajini ni slovenskih šol, slovenske kulturne in druge ustanove ne prejemajo ustreznih sredstev iz državnih in drugih javnih skladov, da bi lahko nemoteno razvijale svojo dejavnost; še vedno so odprta številna vprašanja slovenske šole. Zato je nujno potreben

globalni zakon. In ta zakon mora sprejeti italijanska država, republika, ki je izšla iz protifašističnega odporništva in ki temelji na demokratični ustavi. Osimska pogodba odpira nove pogoje in nove odnose. In v tem kontekstu bo reševanje številnih vprašanj lažje. Toda reševanje vseh teh vprašanj je odvisno od razvoja stopnje naše demokracije in demokratičnega procesa.

IZJAVA AVTONOMNE TRŽAŠKE FEDERACIJE KPI

Trst obrača stran svoje tridesetletne zgodovine, polne negotovosti in trenutkov hude napetosti, strumentalizacije in protislovenske ter protikomunistične diskriminacije, kar je škodljivo vplivalo tako na gospodarski razvoj, kot na odnose med demokratičnimi silami v mestu.

Z ratifikacijo sporazuma se odpira novo poglavje, v katerem bo lahko Trst prvič, in to ne samo z besedami temveč z dejstvi, uveljavil svojo mednarodno vlogo in vlogo mosta-miru in prijateljstva.

Sporazumi o gospodarskem sodelovanju predstavljajo priložnost, da se poživi na novih osnovah razvoj Furlanije-Juljske krajine in da se nudi mladim pokolenjem nova perspektiva.

Zaskrbljenost zaradi italijansko-jugoslovanske industrijske cone na Krasu bo treba skrbno upoštevati pri stvarnem uresničevanju sporazumov, ne more pa predstavljati ovire, še manj pa zasenčiti mednarodne vrednosti sporazuma, da se prepreči ekološka škoda. Premostitev tega problema bo sedaj lažja, ker so odstranjen sence in vzroki nezaupanja med državama.

Zato je treba gledati naprej. Rekriminacije, anahronistične osvajalne težje, nostalgija po preteklosti ne more odvzeti Tržačanom zagona in odločnosti v boju za prihodnost.

Kriza, ki jo preživlja Trst, na drugi strani pa obveznosti, ki jih bo treba sprejeti za izvajanje osimskih sporazumov, narekuje danes bolj kot kdajkoli nove odnose in dogovore med tržaškimi demokratičnimi silami, da se utrdi zaupanje v krajevne uprave in v demokratične ustanove.

**BERITE, ŠIRITE,
PODPIRAJTE
"DELO"**

Tržaška pokrajina in občina dobili novi upravi

Pokrajina je prvič prišla v upravo levice na občini pa se je obdržal centrizem

Po nekajtedenskih mukah sta tržaška pokrajina in občina dobili novi upravi: pokrajina manjšinsko levičarsko, občina pa manjšinsko centristično. Če bi nas moralo nekaj zaskrbljati in opozarjati na to, da nekaj ni v Trstu na mestu, je prav to, da sta oba odbora "manjšinska", kar pomeni, da bosta delala v težavnih okoliščinah.

V resnici je zadnje čase to politična praksa povsod v državi, kjer ni prišlo do jasnejše porazdelitve sil. Celo rimska vlada je "manjšinska" in životari ob podpori, posredni ali neposredni, ostalih političnih skupin.

V Trstu pa to očitno kaže na določen razkroj političnih odnosov med strankami in na dejstvo, da smo v prehodni fazi, ko "novo" še ni na obzoru. In vendar smo imeli priložnost večjega prečiščenja v zadnjem letu, ko so na vrata potrkali osimski sporazumi in potegnili jasnejšo ločnico med tržaškimi političnimi silami.

Dejansko pa pisati o manjšinskih odborih pomeni razglabljati predvsem o političnih stališčih krščanske demokracije, stranke, ki s svojim trmastim antikomunizmom onemogoča vsakršno demokratično agregacijo in vpliva celo na druge skupine laičnega tabora.

Poglejmo, kako so šle stvari na pokrajini. Sedem mesecev, formalno vzeto, dejansko pa poldrugo leto so se odnosi med demokratičnimi strankami na pokrajini pletli okoli temeljnega vprašanja našega tržaškega vsakdnega: odnosa do komunistov. Sklenjen je bil programski sporazum, ki so ga podpisali tudi komunisti skupaj s socialisti. V njem je bilo več programskih obveznosti, ki bi omogočale oblikovanje določene enotnosti "na stvarih", neglede na idejne razlike, ki jih ni mogoče in niti ne bo mogoče izbrisati. Toda DC ni mogla premostiti prepričanja, da je le ona "os", okoli katere se vrti svet, kakor tudi ne mnenja, da "tam, kjer so komunisti, demokristjani niso" in obratno.

Enobarvna demokristjanska odbora na občini in pokrajini sta vzdržala nekaj časa, toda prvo preverjanje je dokazalo, da DC sama ni bila sposobna uresničiti niti programov, ki jih je podpisala skupaj z drugimi demokratičnimi silami. Razdrla so se politična zavezništva leve sredine, vendar to še pred 15. junijem 1975. Drugih izbir ni bilo, razen sporazuma med vsemi demokratičnimi silami.

Povedati moramo, da komunistom ni bilo za to, da bi bili neposredno soudeleženi pri oblasti, vendar smo upravičeno zahtevali pravico do sodelovanja brez vsakršne diskriminacije. Tega pa demokristjani niso marali, čeprav so se zavedali, da na tak način drsijo v pustolovska zavezništva s političnimi izvržki.

To se je na pokrajini končno tudi

zgodilo, ko so v upanju, da jim bo mogoče preprečiti oblikovanje "drugачne" uprave, pa čeprav z zavezništvom MSI in independentističnega gibanja. Dejstvo, da bi naravna ločnica med političnimi strankami, ki želijo upravljati in načrtovati razvoj Trsta v prihodnjih letih morala potekati na "osimski liniji" ni demokristjanom padlo niti na misel. Tu pa so doživeli svoj največji poraz.

V pokrajinskem svetu je bila temeljna konstanta naše dejavnosti zavezništvo s socialisti. Ko je bil oblikovan predlog o tem, naj bi v novem pokrajinskem odboru imele največjo težo manjše laične in socialistično usmerjene sile (od liberalcev in socialdemokratov do republikancev, socialistov in Slovenske skupnosti), se mu komunisti nismo protivili. Predvsem zato, ker se nismo borili za stolčke, pač pa za nov demokratični način upravljanja tržaških izvoljenih ustanov.

Poskus oblikovanja take izvirne večine je propadel predvsem zato, ker je bil morda aritmetično možen, politično pa neuresničljiv. Med laičnimi strankami ni bilo soglasja, nekatere pa so odkrito bile pod odločilnim vplivom demokristjanov, ki so vodili vzporedna pogajanja tudi za oblikovanje centristične uprave v občinskem svetu.

Tako nam je vendar uspelo dati pokrajinskemu svetu upravo, ki temelji na zavezništvu med KPI in PSI, je pa na stežaj odprta sodelovanju vseh demokratičnih silnic, tudi demokristjanov. Tako namreč dokazujemo, da nam ni do tega, da bi demokristjanske teze o nezdružljivosti obračali v lastno korist. Od samega začetka smo poudarjali, da nam gre za sodelovanje in od tega načela ne odstopamo niti danes.

Slovenec nova pokrajinska uprava kaže drugačno obličje, saj ne gre več za slepomišljenje demokristjanske večine, pač pa za upravo, ki jo podpirata stranki, ki sta do slovske manjšine in njenih problemov najbolj občutljivi in odprti. Nič čudnega, torej, če so v programu izražene naše temeljne zahteve in da bo skrb pokrajinske uprave, da jih uresniči. Pri tem si, seveda, pričakujemo podpore, nasvetov in konstruktivnega sodelovanja tudi drugih političnih sil, ki iz raznih razlogov zaenkrat niso naravnost podprle levičarskega odbora, mu pa lahko v upravnem delu s simpatijo sledijo in ga tako tudi podpirajo.

Na občini je bilo vsekakor drugače. Tu so razmerja sil še stara (iz leta 1972), ko občinskega sveta ni zajel prenovitveni val 15. junija 1975 in uspeh levice 20. junijani. Poleg tega je v tržaškem občinskem svetu zelo močan element razkrojavanja, ki je prizadel manjše stranke in jih tako ošibil. Rezultat tega in pa trmastega vztrajanja demokristjanov, da si kakorkoli

zagotovijo oblast in nekaj zaveznikov, je centristična manjšinska uprava z ambicioznim programom, katerega pa nova uprava ne bo znala, niti hotela uresničiti. V to smo prepričani predvsem zaradi prejšnjih izkušenj. Če enobarvni demokristjanski odbor s Spaccinijem na čelu, doslej ni bil sposoben uresničiti svojega programa, ki je užival posredno ali neposredno podporo ogromne večine političnih strank, niti centristična uprava, ki ni sklepala programskih sporazumov s PSI in KPI tega ne bo znala, niti hotela.

Razvoj dogodkov na občini pa je pokazal tudi, kako drsenje DC proti desni odpira vrata špekulacijam in izzivanju reakcije. Tu si nalaga zgodovinsko odgovornost in tvega marsikaj, tudi na lastni koži. Vprašamo se lahko, ali se ji vse to splača. Pomanjkanje demokratičnega poguma ni nikoli prineslo velikih rezultatov. Dvoumnost in slepomišljenje so v trenutkih velikih izbir vedno mračna senca, ki je ni lahko odpraviti.

Manjšinska odbora na pokrajini in na občini sta nastala v različnih okoliščinah, sta pa prikaz dveh strani medalje: na eni strani poskus odprtega soočanja s problemi, ki niso lahki, na drugi strani pa zaviranje novega in trmastega oklepanja oblasti. Zgrešil bi, kdor misli, da je mogoče iz tega položaja ustvariti nekakšno "uravnovešeno" dialektiko križnega pogojevanja dveh večin in dveh opozicij. V istem mestu smo in prej ali slej bomo morali pogledati stvarjem v oči. Razdelitev vlog v izvoljenih organih, katerih sedeža sta le pol kilometra stran drug od drugega, bi bila preveč očitna vsem. Torej ne gre za to. Jasno pa je, da bomo z novih pridobljenih pozicij skušali vztrajno klicati k odgovornosti vse demokratične sile in ohranjevali demokratično tkivo tega mesta, kolikor je mogoče. Problemi, pred katerimi se nahajamo, so preveliki, da bi jih zreducirali na igro ravnotežij.

STOJAN SPETIČ

KROŽEK ZA DRUŽBENE IN POLITIČNE VEDE "PINKO TOMAŽIČ" V TRSTU

V sredo, 9. marca ob 20. uri bo v mali dvorani Kulturnega doma v Trstu (ul. Petronio 4)

Večer z naslovom
LUŽIŠKI SRBI
NAJMANJŠI SLOVANSKI NAROD
Predaval bo publicist

TONE GLAVAN
avtor knjige
"Lužiški Srbi"

Goriško pismo

Tovorno postajališče ni edina pot za razvijanje sodelovanja z Jugoslavijo

Na seji občinskega sveta v Gorici, dne 28. januarja t.l., je bil odobren načrt tovarnega postajališča, ki bo zgrajeno na Jeremitišču pri Standrežu.

Za načrt je glasovalo 24 svetovalcev (demokristjani, socialdemokrati, republikanci, liberalci in misovci), proti pa je bilo 9 svetovalcev (komunisti socialisti in Slov. skupnost).

Po tem glasovanju nam Krščanska demokracija očita, da nočemo gospodarskega sodelovanja na meji, da smo proti razvoju in mednarodni vlogi Gorice in da prav s tem škodujemo tudi slovenski narodnostni skupnosti.

Seveda ni potrebno mnogo besed za to, da ta očitek zavrnemo, saj je med drugim tudi lažniv. Naše stališče v občinskem svetu ni bilo načelno proti postajališču, izrazili smo samo določene pomisleke glede njegove lokacije in zaradi škode, ki jo bo povzročila gradnja objekta na 333.000 kv.m. rodovitnega zemljišča. Obenem smo postavili tudi alternativni predlog za granjo postajališča na območju bivšega vojaškega letališča.

V zvezi z argumentom, ki ga uporablja Krščanska demokracija: to se pravi enačica tovarno postajališče — sodelovanje z Jugoslavijo, se nam zdi potrebno, da vprašanje globlje proučimo.

Velik razvoj izmenjave, ki je karakteriziral vso to budo sodelovanja (ob leta 1954 dalje), je brez dvoma odigral pomembno vlogo v pupuščanju napetosti in omogočil nastanek novega političnega ozračja. Gorica je na valu pospeševanja blagovne izmenjave nastala mesto-most sodelovanja med Vzhodom in Zahodom, med državama z različno družbeno in ekonomsko ureditvijo, tudi za tiste sile, ki so do takrat vodile ostro protijugoslovansko in protikomunistično politiko in so s tako politiko črpale soglasje v italijanskih nacionalističnih krogih. Ideologija "odprte meje" je označila bodo levsredinske uprave v goriškem občinskem svetu in v pokrajinskem svetu. Ko danes kritično ocenjujemo to obdobje, ne smemo pozabiti na to, kar je prineslo pozitivnega v odnosih večinskega italijanskega prebivalstva do manjšinskega, slovenskega. Sam vstop slovenskih predstavnikov v občinski in pokrajinski odbor ni sprožil v goriški javnosti tiste polemike, kot podobno sodelovanje v Trstu. S tem vidimo do kakšne mere lahko pogojuje razvoj tržne izmenjave politične razmere. Ko pa gremo na podrobnejšo analizo fenomena, se lahko takoj prepričamo, da če je tako sodelovanje res docela odpravilo povojno gledanje na Gorico, kot na "branic zahodne civilizacije" (Gorica, mali Berlin, je bilo takratno geslo), je v istem času omejevalo vsako drugo perspektivo, vsak drugačen način sodelovanja in zreduciralo tako

vlogo mesta. Tudi geslo "odprta meja" je imelo in ima dokaj ozek pomen, saj lahko govorimo o "odprtosti" samo, če gledamo na mejne prehode. Če gledamo na druga področja, često ni niti sodelovanja, niti odprtosti. Posebno je ni v primerjavi s tem, kar nudi zelo ugoden geografski položaj: Gorica-Nova Gorica, Furlanska ravnina-Vipavska dolina.

V skladu s tem in kot dokaz tem trditvam, naj omenimo samo dva primera, ki sta med seboj povezana: govorimo o splošnem regulacijskem načrtu za mesto Gorica in o zakonu goriške proste cone.

Splošni regulacijski načrt ne predvideva za obmejno področje nobenega posebnega objekta, ki bi gledal na mogoče integriranje obeh mest. Edina izjema: predviden mejni prehod z mejno postajo na območju Standrež-Vrtojba. Zakon o prosti coni — ki je nastal v povojnih letih iz potrebe, da se nudi Gorici, kot za prtemu obmejnemu mestu, posebne ugodnosti do določenih industrijskih proizvodov in da se tako zapečati zaprtost tudi v industrijski bazi — preprečuje že od začetka kakršenkoli razvoj, ki ne bi bil v skladu s tem principom. Kot območje za tak industrijski razvoj splošni regulacijski načrt pa predvideva južni del mesta, to se pravi, edini obmejni prostor, ki bi lahko še bil namenjen drugačnemu sodelovanju.

Iz tega vidika obstaja za Gorico edina možnost, da postane prometno središče in mesto prehodov. Seveda je za nas tako pojmovanje dokaj ozko. Vemo namreč, da je tradicionalna izmenjava: industrijski proizvodi, surovine in kmetijski proizvodi že dalj časa v krizi in da iz različnih razlogov ni mogoče privilegiranje take

(Nadaljevanje na 7. strani)

IVAN BRATINA

Kongres komunistov v Jamljah

Jamije 9.II.'77. S kongresom, ki so ga imeli 9 t.m. komunisti iz Jamelj, se je tudi med Slovenci na Goriškem pričela sezona kongresov KPI, ki se bo letos zaključila s pokrajinskim in z deželnim kongresom. Ob prisotnosti tajnika sekcije iz Doberdoba Jožeta Jarca, doberdobskega župana Andreja Jarca in člana pokrajinskega tajništva partije Ivana Bratine je tajnik celice, Ernest Semolič, poročal o delovanju komunistov v Jamljah in o raznih aktualnih vprašanjih. V svojem referatu se je dotaknil tudi splošnega političnega položaja in se dlje zadržal pri obravnavanju

vanju gospodarske krize. Govoril je tudi o stanju industrije na trižiškem območju. Med drugim je poudaril odgovornost, ki jo nosi Krščanska demokracija, ki je vladala neprekinjeno celih trideset let. Orisal je tudi predloge komunistov in sindikatov za premostitev krize ter se dotaknil tudi vprašanja brezposelnosti, ki danes prizadene predvsem ženske in mladino ter ima hude posledice tudi na javni red v državi.

Ko je tovariš Semolič govoril o sedanjem političnem položaju v goriški pokrajini, je med drugim omenil odgovornosti Krščanske demokracije do paralize tako v pokrajinski upravi, ki jo vodi ona sama, kot tudi v Trižiču, kjer je prisilila levičarski odbor, da je odstopil. Izrekel je tudi solidarnost županu v Ronkah, Umberto Blasuttiju, in bivšemu županu v Staranzanu Oddonu Zanolli, ki jima je bilo pred časom prepovedano izvajanje javnih funkcij. Ob koncu je še pozitivno ocenil ratifikacijo osimskega sporazuma v rimskem parlamentu in zagotovil prizadevanje komunistov, da se tako po ratifikaciji v senatu sporazum uresniči v vseh njegovih določbah. Le-to uresničevanje bo lahko pomenilo veliko za gospodarski razvoj naše pokrajine in dalo novo vlogo nam Slovencem, kot enakovredni narodnostni skupnosti.

V razpravi so se tovariši dotaknili še drugih vprašanj. Jože Jarc je poudaril značaj letošnjih kongresov, ki pripravljajo prvi deželni kongres in morajo zato predvsem proučevati politiko partije do vloge, ki naj bi jo imela dežela v obnovi potresnih območij in v izvajanju osimskega sporazuma. Doberdobski župan se je predvsem zaustavil na finančnem položaju krajevnih uprav. Posebno zaskrbljenost je izrazil do dekreta ministra Stamatija, ki, s tem da jim dovoljuje skoraj samo vsakdanjo upravo, resno ogroža avtonomijo občin.

V zaključkih kongresa je tov. Ivan Bratina izrazil potrebo, da se komunisti v slovenskih vaseh čim bolje organizirajo, ker tako današnji politični položaj kot tudi problemi, ki zadevajo Slovence same, zahtevajo, da se tudi na organizacijski ravni naredi pomemben kakovostni skok.

Tov. Bratina je govoril tudi o novem osnutku zakona za globalno zaščito, ki ga komunisti pripravljajo in ki ga bo treba prediskutirati med širšo publiko. Od koncu je še izjavil prepričanje, da KPI predstavlja danes za slovensko narodnostno skupnost odločilen faktor v njeni rasti in njenem neomejenem razvijanju v okviru italijanske družbe.

Nato je bil še izvoljen nov odbor celice, ki ga sestavljajo Darij Legiša, Ernest Semolič, Egidio Maroso, Jože Ferfolja, Mario Krošelj, Jože Legiša in Zdravko Soban.

Pred beograjsko konferenco o evropski varnosti in sodelovanju

Oborožitev ogroža politiko popuščanja napetosti

Na beograjskih sestankih konference o evropski varnosti in sodelovanju, ki bodo od srede junija v prestolnici Jugoslavije, bo nujno potrebno čim bolj celovito in vsebinsko obdelati probleme razorožitve. Kljub pozitivnim gibanjem po svetu pa sodobna dogajanja na področju mednarodnih razmerij potrjujejo, da se reakcionarne sile nočejo odpovedati sili v mednarodnih odnosih. Reakcionarne sile si prizadevajo, da bi obdržale sedanje položaje, pri tem pa se vedno bolj upirajo splošnemu napredku, težnjam narodov, da bi dosegli neodvisnost in mir na svetu, pa tudi politiki neuvrščeniosti kot izrazu teh stremeljenj.

Medtem ko na eni strani lahko spremljamo proces mednarodne stabilizacije, krepitve varnosti in miru, pa se na drugi strani nadaljuje tekma v oboroževanju, ohranjajo se stara in ustvarjajo nova vojna žarišča, vsiljuje politika groženj, pritiska in vmešavanja v notranje zadeve drugih držav, vključno s politiko izzivanja lokalnih vojn, ki so nenehna nevarnost za splošen mir in varnost na svetu. V kakšni meri je takšna politika postala praksa v mednarodnih odnosih, najbolje dokazuje dejstvo, da je bilo pred drugo svetovno vojno okoli 80 lokalnih vojn, državnih udarov, pučev in mednarodnih konfliktov (štiri na leto), medtem ko jih je bilo v obdobju od 1945 do 1975 kar 468 (oziroma petnajst na leto), in sicer večinoma na območjih neuvrščeniosti, in zunajblokovskih držav. Gospodarska, družbena, ideološka in politična nasprotja dobivajo oblike splošne konfrontacije, ki po svoji naravi uvršča vojne dejavnike v prvo vrsto. Vojaška sila kot sredstvo politike se vse bolj uporablja v sodobnih mednarodnih odnosih.

Ogromni materialni izdatki za orožje

Celotni razvoj mednarodnih odnosov po drugi svetovni vojni potrjuje in nenehno reproducira politiko izzivanja lokalnih vojn, intervencije z vojaško silo ter uporabo raznih subverzivnih metod, kot so puči, propagandnopsihološki pritiski, izsiljevanje ter gospodarske diverzije, kakor tudi druge oblike destruktivnega delovanja reakcionarnih sil. Kljub uradnim stališčem držav članic vojaško-političnih grupacij, da so za mir in proti nasilju v mednarodnih odnosih, da so proti tekmovanju v oboroževanju, pač pa za hiter gospodarski in kulturni napredek razviti držav, se iz leta v leto večajo sredstva za oborožene sile. Vojaški faktor še nikoli v zgodovini ni predstavljal takšne sile in ni imel takšne vloge v mednarodnih odnosih kot danes.

V stalnem sestavu oboroženih sil je danes na svetu 20,9 milijona ljudi, v polvojaških formacijah pa okoli 15,5 milijona ljudi. Vojaški izdatki rastejo v absolutnem znesku s hitrostjo treh odstotkov letno. Pri tem je značilno, da ti

izdatki v industrijskih državah, ki drugače izločajo velikanska sredstva za oborožitev, rastejo letno s hitrostjo, ki doseže tudi 10 odstotkov. Takšna razvojna smer sili neuvrščene države in države v razvoju, da vlagajo velika sredstva za krepitev svoje obrambne moči, s čimer se na eni strani zavira in otežuje njihov gospodarski razvoj, na drugi strani pa se s kupovanjem orožja prelivajo znatna sredstva k velikim silam in k razvitim blokovskim državam.

Leta 1975 so vojaški izdatki v svetu znašali več kot 300 milijard dolarjev, kar pomeni 5,7 odstotka bruto narodnega dohodka vseh držav. To je sedemkrat več kot pred drugo svetovno vojno. Vojaški proračuni so se povečali tudi v letu 1976, tako da so ZDA za preteklo, 1976. leto sprejele največji mirnodobni vojaški proračun v svoji zgodovini, in sicer 103 milijarde dolarjev, napovedale pa so še nenehno povečanje vojaških izdatkov v naslednjih petih letih, in sicer po stopnji 10 odstotkov. Francija načrtuje, da bo v naslednjih šestih letih podvojila svoje sedanje vojaške izdatke. Podobne programe za razvoj oboroženih sil imajo tudi druge države, članice vojaškopoličnih blokov. Pri tem se države iz enega bloka sklicujejo na krepitev vojaške moči drugega bloka in tako venomer poudarjajo potrebo po ohranjanju ravnotežja, čeprav je očitno, da je končni cilj tekme v oboroževanju ta, da bi dosegli prednost oziroma zrušili obstoječe ravnotežje.

Največje vojaške koncentracije

O obsegu tekme v oboroževanju govori tudi dejstvo, da dela danes okoli 400.000 znanstvenikov in inženirjev pri raziskovanju in ustvarjanju novega orožja, in da se za financiranje teh znanstvenih del porabi letno okoli 25 milijard dolarjev. ZDA vojaški aparat financira okoli 60 odstotkov celotne raziskovalne dejavnosti in zaposluje okoli polovico celotnega števila ameriških znanstvenih delavcev. Vse več je držav, ki izdelujejo jedrsko orožje ali pa bi ga lahko izdelale. Strokovnjaki ocenjujejo, da je danes 30 držav sposobnih izdelati temeljne vrste oborožitve in vojaško opremo, medtem ko je proti koncu druge svetovne vojne to zmoglo samo pet držav.

Rečemo lahko, da se trgovina z orožjem vse bolj uporablja kot sredstvo za doseganje političnih ciljev. Največji izvozniki orožja poskušajo vsiliti svoje sisteme orožja in s kreditiranjem izvoza, s šolanjem kadrov, vojaških inštruktorjev in z vojaškimi oporišči dosegajo in še povečujejo svoj vpliv na oborožene sile in celotno obrambo držav, ki uvažajo orožje, s tem pa jim uspeva, da so le-te še bolj odvisne od njihove politične moči.

Če pogledamo obstoječo vojaško-politično konstelacijo na svetu, lahko govorimo o treh izrazitih področjih koncentracije vojaških sil — v Evropi, na Daljnem vzhodu in na Bližnjem vzhodu.

Največja koncentracija orožja je tudi

danes na evropskih tleh. V mirnodobni sestavi tako imenovanih aktivnih oboroženih sil evropskih držav je 7,4 milijona, v polvojaških formacijah pa še 1,3 milijona ljudi, ki so opremljeni z najmodernejšo vojno tehniko. Če temu dodamo še izvenevropske sile, ki so predvidene za evropsko vojno prizorišče, potem bi to zneslo polovico vseh oboroženih sil na svetu.

V Aziji se je formiralo drugo območje koncentracije vojaške sile. Pod orožjem je 8,3 milijona ljudi, ki so prav tako opremljeni z najmodernejšimi sredstvi za vojskovanje.

V zadnjih letih je prišlo do izrazite koncentracije vojaške sile na Bližnjem in Srednjem vzhodu, kjer je na sorazmerno omejenem prostoru lociranih 1,3 milijona oboroženih ljudi. Za to območje je značilno hitro kopičenje najsodobnejših bojnih sredstev.

Mednarodna skupnost kljub pogostim razgovorom in pogajanjem ni mogla rešiti temeljnih vprašanj razorožitve. Problem oboroževanja navadno obravnavajo v okviru obravnavanja medblokovskih odnosov in odnosov med super silami, večina držav na svetu pa za zdaj še nima bistvenega vpliva na te pogovore.

V razmerah "splošnega jedrskega ravnotežja" je verjetnost, da bi izbruhnila splošna, posebno še jedrska vojna, zmanjšana na minimum, zato pa so vojaške intervencije in lokalne vojne vse pogostejše in vse nevarnejše. Še vedno se nadaljujejo demonstracije vojaške sile vojaško-političnih blokov. Pritisk na neodvisne, posebno neuvrščene države in države v razvoju narašča. Zato je očitno, da politika popuščanja napetosti ne omejuje velikih sil pri krepitvi njihove vojaške moči, kakor jim tudi ne preprečuje, da ne bi skušale razširiti svojega vpliva in bile navzoče tudi tam, kjer njihovi interesi niso jasno razmejeni, politika oboroževanja pa ogroža politiko popuščanja napetosti. V zadnjem času je politika pogajanj in popuščanja v zastoju in preizkušanju. Zaradi vsega tega je pomen bližnjih beograjskih sestankov konference o evropski varnosti in sodelovanju zelo velik, posebno za varnost manjših in zunajblokovskih držav, kot še ena izmed možnosti, da se z novimi prizadevanji mednarodne skupnosti vpliva na ustavitev tekme v oboroževanju, ki grozi vsemu svetu z nepojmljivimi nevarnostmi.

M.S.

("Komunist", 14.2.1977)

NOVA KNJIGA

Pri znani milanski založbi Feltrinelli je pred kratkim izšel nov italijanski prevod Cankarjevega Hlapca Jerneja. Delo je prevedel Arnaldo Bressan. Naslovno stran nove knjige je izdelal Ufficio Grafico Feltrinelli. Knjiga stane 1.300 lir.

Trikratni poraz avstrijske vlade

Protislovenska gonja postaja vedno bolj umazana

Dne 1. februarja t.l. je v Avstriji začel veljati zakon o narodnostnih skupinah. Stranke, ki so ta zakon odobrile menijo, da je v njem "osnova za izpolnjevanje 7. člena državne pogodbe", koroški Slovenci in gradiščanski Hrvati pa so drugačnega mnenja, saj bodo po tem zakonu še bolj zmanjšane njihove pravice.

Zakon o narodnostnih skupinah predvideva, med drugim, ustanovitev nekih sosvetov narodnostnih skupin, v katerih pa bodo pravice pripadnikov Slovencev in Hrvatov zelo omejene. Zaradi tega Slovenci in Hrvati odklanjajo sodelovanje v teh sosvetih.

Medtem, ko stopa zakon o narodnostnih skupinah v veljavo in ko se avstrijskih vladnih krogih dvomno govori o "ustreznejšem" pristopu k "uresničevanju manjšinskih pravic" postaja protislovenska gonja vedno bolj umazana. S tem v zvezi je Slovenski vestnik, ki izhaja v Celovcu, dne 28. januarja t.l. poročal naslednje:

— Na Koroškem je prišlo do nove zaostritve in hujskaška gonja proti Slovincem postaja vedno bolj umazana vse z namenom, da bi nas ustrašovali, oblatili in končno prisilili, da bi pristali na "rešitve", ki so jih vlada in stranke skuhale na zahtevo tistih krogov, ki so že pred leti javno povedali, kako si zamišljajo "končno pomiritev" v deželi.

— Dosedanji višek te gonje je aretacija tajnika NSKS Filipa Warascha, ki je bil na podlagi zasebne ovadbe obtožen, da je dva dni pred jezikovnim štetjem izročil 60-letnemu Günterju Güttlerju bombo z navodilom, naj v noči pred 14. novembrom 1976 razstreli neki transformator v Celovcu. Vendar pa je še okoli te zadeve toliko nejasnosti in zagonetnih okoliščin, da se "zadeva Warasch" vedno bolj prikazuje v luči umazane provokacije, naperjene proti Slovincem in njihovem vodstvu.

Ne bomo pogrevali "senzacionalnih" podrobnosti, ki jih je dan za dnem dovolj v dnevnem tisku, v radiu in v televiziji. Pač pa je treba ravno v zvezi s temi poročili ugotoviti, da velik del občil, zlasti na Koroškem, bistveno prispeva k zastrupljanju ozračja. S tendencioznimi poročili se v javnosti dela vtis, kakor da bi bil slovenski funkcionar — in preko njega seveda vodstvo koroških Slovencev ali kar celotna narodnostna skupina — zločinec, čeprav njegova krivda v ničemer ni dokazana; obratno pa da je Güttler, ki je Warascha prijavil, za iste oblikovalce javnega mnenja častivreden mož, čeprav je o njem slišati tudi stvari, ki ga prikazujejo v nekoliko čudini luči.

Posebno značilno in hkrati poučno pri celotni zadevi je nekaj drugega: namreč izbira termina, ko je eksplodirala "bomba Warasch". V ta namen je bil izbran točno tisti dan, ko je tristrankarski vrh na Dunaju razpravljal o izvajanju zakona o narodnih skupinah. Zato se vsiljuje prepričanje, da gre pri celotni zadevi za

umazano provokacijo, z namenom, da bi vodstvo koroških Slovencev diskreditirali, ga prikazali kot nekakšno skupino zarotnikov, ki se izživljajo v kriminalnih in terorističnih akcijah. S takšnimi "tipi" pa se vlada in stranke ne morejo vnesti za skupno mizo; s takšnimi "zločinci" seveda ni mogoče razpravljati o reševanju manjšinskega vprašanja ...

Namen je torej precej jasen: zastopstvo koroških Slovencev izključiti od razgovorov z vlado ali vsaj izvajati nanj pritisk, kakor je v svojem stališču poudarila Zveza slovenskih organizacij na Koroškem. Ostane vprašanje, kdo ima takšne namene in komu bi to koristilo? Ali bomo po preiskavi proti Waraschu dobili odgovor na to vprašanje? In ali bo preiskava razjasnila tudi ozadja te skrajno neprozorne zadeve? Prav to bi bilo namreč posebno važno, ker šele potem bi postalo tudi znano, kdo so resnični krivci. Samo bati se je, da bodo sile v ozadju spet našle svoje branilce, kot se je to že zgodilo pri procesu proti atentatorjem ne partizanski spomenik na Robežu, ko so zastopniki zasebnega tožilca zahtevali razjasnitev vprašanja, kdo je bil naredbodajalec neposrednih storilcev, pa sodišče takega vprašanja ni dopustilo.

Izgleda, da dogajanja na Koroškem usmerjajo skrivnostne sile v ozadju, ki pa so očitno tako vplivne, da se jih nihče ne upa dotakniti. Na njihov račun — kakor kaže dosedanj potek — gre tudi sedanje stopnjevanje protislovenske gonje, ki se ne ustavi niti pred najbolj umazanimi provokacijami.

O koroški in avstrijski stvarnosti sploh, po preštevanju narodnostnih skupin, pa je bil v decembrski številki Kladiva, lista napredne slovenske mladine, objavljen uvodnik, iz katerega povzemamo naslednje:

— Že nekaj časa pred 14. novembrom 1976 je bilo jasno, da preštevanje ne bo po željah in načrtih avstrijske vlade: bojkotni poziv slovenskih organizacij, protesti uglednih avstrijskih osebnosti, podporne akcije Solidarnostnih komitejev in demokratičnih organizacij po vsej Avstriji, demonstracija proti preštevanju na Dunaju, učinkovita podpora rojakov v SR Sloveniji in v Italiji — vse to je napovedalo polom preštevanja.

Avstrijska vlada se je grozeče polomije očitno zavedala, zato je dala objaviti v časopisju, da bodo rezultati preštevanja znani šele v novem letu. Dotlej, tako so Kreisky in njegovi računski strokovnjaki očitno želeli, naj bi Avstrijci in mednarodna javnost preštevanje pozabili.

Vendar so jim to nakano preprečili komunistični člani števne komisije, med njimi predsednik koroške KPA, J. Nischelwitzer. Takoj, ko so bili glasovi na Dunaju preštet, so ti člani števne komisije na podlagi podatkov, ki so si jih morali deloma sami priskrbeti, objavili v komunističnem tisku rezultate: ogromna večina slovenskega prebivalstva na Ko-

roškem je 14. novembra ostala doma ali pa oddala neveljavne glasovnice. Precej koroških Slovencev je zapisalo drug jezik, recimo španski, hrvatski ali madžarski. Precej jih je vprašalne pole uničilo, približno 700 jih pa je vtaknilo v kuvertno, namesto izpolnjene vprašalne pole, razglednico Kladiva (500 bikov, 200 jezikov), ali pa kak drug nadomestek. Po komunističnem dnevniku so objavili rezultate tudi drugi avstrijski časopisi. S tem je bila tragikomična usoda preštevanja zapečaten: pokazalo se je, da je poraz avstrijske vlade trikratni:

1. Svojega glavnega cilja — da bi dobila v roke uporabno število koroških Slovencev — ni dosegla. Namesto števila, ki bi bilo vsaj na zunaj nekako verodostojno, ki naj bi vsaj v nekaterih manjših vaseh presegalo 25%, (ki pa naj bi bilo v pomembnejših krajih pod temi odstotki, da ne bi bilo treba dajati dvojezičnih napisov), so našli na celim Koroškem manj kot 4.000 Slovencev, na dvojezičnem ozemlju pa celo manj kot 3.000. Nikjer pa jim ni uspelo zvabiti na dan 25% slovenskega prebivalstva, tudi ne v docela slovenskih vaseh in krajih. S takim številom seveda ni mogoče kaj početi, ker ga nihče ne more resno vzeti.

2. Avstrijska vlada, predvsem pa tisti koroški eksponenti treh parlamentarnih strank so upali, da bodo s pomočjo masivne propagande za preštevanje izolirali vodstvi slovenskih narodnih organizacij od pretežnega dela slovenskega ljudstva na Koroškem. Zlepa ali zgrda, s časopisnimi oglasi v slovenskem jeziku in s heimatdienstovskimi terorističnimi plakati, ki so jih očitno izkopali iz nacistične dobe, so vabili in strašili koroške Slovence: udeležiti se preštevanja je "dolžnost avstrijskih državljanov", je "dolžnost pravih Korošcev" itd. Poziv k bojkotu pa, tako so trobili Wagner idr, je "zgodovinska, napaka slovenskih organizacij". Nič ni pomagalo. Koroški Slovenci so ostali doma ali pa so oddali neveljavne vprašalne pole. S tem so zavrnili tudi poskus avstrijskih oblasti, da bi razdrle zgodovinsko nastalo povezavo vodstev narodnih organizacij s slovenskim prebivalstvom na terenu. Upi, da bi bilo mogoče iz nič zgraditi neko novo, vladi in trem strankam v vsakem oziru neposredno podložno slovensko "narodno" organizacijo, so se izjalovili. Zmedeni gospod Paradis iz Beljaka, ki so si ga Kreisky in drugi že privzgjajali za "voditelja" neke nove organizacije koroških Slovencev, nima somišljenikov.

3. Vladi in trem parlamentarnim strankam je šlo edinole za rezultate na južnem Koroškem. Da bi to dejstvo zameglili pred svetom, so tvegali skoraj sto milijonov šilingov in so napovedali jezikovno štetje po vsej Avstriji. Nič ni pomagalo. Narobe — hudo so se osramotili.

Ali si je mogoče misliti jasnejši dokaz, da avstrijsko prebivalstvo ne podpira vladne manjšinske politike?

Začenja se druga faza

(Nadaljevanje s 1. strani)

sil, posebej pa še socialistov, neodvisnih levičarjev in komunistov, med katerimi še izrecno tovariša Jelka Gerbec in Silvano Bacicchi) potrdili obveze do Slovencev. Zunanji minister je v dolgem in zapletenem govoru poudaril ustavno obvezo Italije in se svečano odrekal načelom nesmiselne in izizvalne "reciprocnosti".

To so obveze, ki jih je treba sedaj uresničevati. Že v tej fazi pa hočemo biti Slovenci polnopravno sodelujoči. Zato je skrajni čas, ko moramo enotno nastopiti in navezati dialog s parlamentom, da bo v predvidenem in zaželenem roku začel (in končal) razpravo o globalnem zaščitnem zakonu.

ST.S.

Dejavnik miru

(Nadaljevanje s 1. strani)

najtesneje povezano s čedalje širšim odpiranjem meja ter z maloobmejnimi in regionalnim sodelovanjem za čedalje svobodnejše gibanje ljudi, čedalje intenzivnejšo kulturno in drugačno izmenjavo in za čedalje boljše stike med manjšino in matičnim narodom. Tembolj, ker dejanska enakopravnost manjšin v vsaki državi je danes eden izmed pomembnih postulatov sodobne demokratične družbe. Takšno ravnanje je po našem prepričanju našlo ustrezno mesto v osimski pogodbi, ki v preambuli skupaj s členom 8 postavlja načelo zaščite jugoslovanske manjšine v Italiji in italijanske narodnosti v Jugoslaviji. Pogodba predvideva obvezno ohranitev notranjih ukrepov, ki so bili doslej sprejeti, kakor tudi dolžnost vsake strani, da v okviru svoje notranje zakonodaje zagotovi ohranitev stopnje zaščite, predvidene z določbami posebnega statuta (londonske spomenice o soglasju). Razen tega poudarja pogodba, da sta obe strani dolžni izhajati iz načela spoštovanja pravic nar. manjšin in da bosta v okviru svoje suverenosti s svojo zakonodajo urejali njih položaj. Obe strani potrjujeta pripadnost načelu maksimalne možne zaščite državljanov, pripadnikov manjšin, izhajajoče iz njihovih ustav in njenega notranjega prava. To zaščito bo vsaka stran uresničevala avtonomno, pri čemer se bo ravnala tudi po načelih listine Združenih narodov, univerzalne deklaracije o pravicah človeka, konvencije o preprečevanju vseh oblik rasne diskriminacije ter univerzalnih aktov o pravicah človeka. Izhajamo iz tega, da se bosta obe strani pri zaščiti pripadnikov narodnostnih manjšin ravnali po načelih helsinkiške listine konference o evropski varnosti in sodelovanju".

Miloš Minić je zatem govoril o industrijski prosti coni na Krasu.

"Z ustanovitvijo proste cone se odpirajo nove možnosti za razvoj obmejnih območij obeh dežel in za krepitev njihovih ekonomskih potencialov, še posebej pa zagotavljajo možnosti, da si bodo pristanišča Trst, Koper in Reka okrepila položaj v evropskem gospodarskem pro-

storu. To bo hkrati povečalo možnosti za zaposlovanje, kar bo v največji možni meri koristilo prebivalstvu, ki živi na tem območju. Načrt za prosto cono nedvomno lahko precej prispeva tudi h krepitvi narodnostnih skupnosti na obeh straneh meje. Vse to pa nalaga odgovornost v zvezi z realizacijo tega sporazuma zlasti pri urejanju potrebne infrastrukture in pri zagotavljanju vseh potrebnih pogojev za uspešno delovanje skupne cone, cone, ki je sredi občutljivega kraškega področja. Zato je ohranitev specifičnih naravnih lastnosti tega področja naša skupna obveznost".

Goriško pismo

(Nadaljevanje s 4. strani)

vrste izmenjave. Predvsem pa se nam zdi gledanje na tako vlogo Gorice zelo zreducirano danes, ko osimski sporazum odpira tudi za Goriško nove možnosti, na katere je treba gledati, če hočemo kvalitetno spremembo v sodelovanju med obema državama. Čeprav osimski sporazum ne predvideva nobenega posebnega objekta, ki bi bil v zvezi z industrijskim sodelovanjem (kot je na primer na Tržaškem prosta industrijska cona), takega sodelovanja ne izključuje. Takšna integrirana industrijska cona, kot je načrtana v osimskem sporazumu in za katero so predvidene posebne ugodnosti, se bi lahko razvila tudi na goriškem področju. Iz mnogih razlogov se nam zdi, da je goriško območje bolj prikladno za take industrijske objekte, saj povezuje neposredno zelo razvite industrijske predele Slovenije z našo deželo. Seveda tako gledanje na bodočnost Gorice pomeni nekaj več kot golo razvitost prometa. V tem smislu je splošni regulacijski načrt zelo pomanjkljiv in njegovo izvajanje na južnem obmejnem delu mesta lahko kompromitira takšen razvoj sodelovanja. Mislimo na predvideno izgradnjo zelo megalomanskega tovornega postajališča, na zelo komplicirane cestne povezave, na razširjenje stare industrijske cone.

V tej novi luči gledamo lahko danes tudi na bodočnost slovenske narodnostne skupnosti. Veliko razvijanje blagovne izmenjave je pomenilo, kot smo že omenili, tudi za Slovence novo obdobje: ustvarilo se je med obema narodoma novo sožitje. Ni pa prineslo Slovincem nobenih posebnih ugodnosti, niti na ekonomskem nivoju, niti na splošno družbenem in kulturnem. Tudi ni opravilo velike vloge glede odnosov med manjšino in matičnim narodom. Razvoj slovenske narodnostne skupnosti je karakterizirala neprenehna proletarizacija kmeta in to v okviru vsedržavnega procesa industrializacije. To je za nas pomenilo izgubo tega, kar je zgodovinsko predstavljala kmetijska lastnina in kmetijska proizvodnja. Mislimo, da je ta proces danes vsaj delno neizogiben. Moramo pa tudi gledati na možnosti, ki bi jih lahko imela za našo narodnostno skupnost taka sprememba kmetijske proizvodnje v industrijsko na obmejnem področju. Integracija obeh industrij bi bila lahko za nas značilna, ker bi pomenila za naše delavce in tehnike zaposlitev v industrijskih objektih, kjer bi bili v neposrednem stiku z matičnim

narodom. Tako sožitje bi privedlo do boljšega spoznavanja, ne samo kulturnega in jezikovnega zaklada, ampak tudi različnega načina proizvodnje in družbene ureditve, ki na njem sloni. To bi pomenilo zmanjšanje tiste razlike, ki neizogibno nastane z rastjo manjšine na eni strani in matičnega naroda na drugi.

Take perspektive se lahko zdijo zelo utopistične, ni pa tako, če gledamo na možnosti, ki jih že danes lahko izkoristimo. Že danes namreč razpolagamo z dvema instrumentama: s spremembo regulacijskega načrta in z novim zakonom o goriški prosti coni. Sprememba regulacijskega načrta bi lahko popravila stare napake in bolje uredila področje na južnem predelu mesta. Z možnostmi, ki jih odpira nov zakon o prosti coni, tako v izbiri vrste proizvodov, kot tudi v posebnem skladu, bi se lahko industrijsko proizvodnjo drugače usmerilo in tako pripravilo pot obmejnemu industrijskemu sodelovanju.

Iz vsega tega sledi, da tovarno postajališče ni edina pot za razvijanje sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo. Povrh vsega obstaja nevarnost, da bo prav ta objekt pogojeval nadaljnji razvoj Gorice in s tem zelo omejeval možnosti mesta.

Sestanek v Madridu

(Nadaljevanje s 1. strani)

Demokracija v Španiji in svobodne volitve — tako je poudaril Marchais — niso možne brez legalizacije komunistov, so pa bistveni pogoji tudi za špansko vključitev v Evropo.

Enrico Berlinguer pa je ob prihodu v Madrid dejal, da je pristop k demokratizaciji Španije velikega pomena ne le za Španijo temveč za vso Evropo. In v tem je smisel sestanka v Madridu, potrditev prijateljstva s španskim demokratičnim in protifašističnim ljudstvom ter prepričanja, da bo demokratična Španija imela pomembno vlogo v novi Evropi.

Santiago Carillo je za francoski radio (pred samim začetkom sestanka v Madridu) izjavil, da bodo voditelji treh velikih komunističnih partij zahodne Evrope sprejeli deklaracijo o svobodčinah, ki so najvažnejše vprašanje sedanjega časa.

Georges Marchais pa je v izjavi za španski časopis "El País" podčrtal, da vsaka partija ob svoji popolni suverenosti in popolni neodvisnosti določa cilje in metode, ki najbolj ustrezajo razmeram, v katerih deluje. Svoboda je nedeljiva — tako je še poudaril Marchais — in branimo jo povsod, kjer je ogrožena. V tem pogledu "težko z zaupanjem sprejemam nekatera stališča predsednika ZDA, ki se oglašajo kot branilec pravic in svobode človeka. Če bi ameriški predsednik hotel biti dosleden v tem, bi imel veliko dela tudi v lastni državi, kjer je tako vidna rasna diskriminacija, kjer CIA vohuni za ameriški državljani ter polni o njih tajne spise".

Madridski sestanek treh tajnikov se je zaključil v četrtek, ko je bilo objavljeno skupno sporočilo. Glavna misel tega sporočila je: skupni boj za izgradnjo socializma v demokraciji.

STALNO SLOVENSKO
GLEDALIŠČE
V TRSTU

Kulturni dom

Thornton Wilder
ZAENKRAT SMO
SE IZMAZALI
(The Skin of our Teeth)

igra v treh dejanjih
(Prvič v slovenščini)

Prevod France Jamnik
Scena Klavij Palčič
Kostumi Marija Vidau
Glasba Pavle Merku
Režija FRANCE JAMNIK

V petek, 4. marca ob 20.30
Abonma Red A - premierski - v
soboto, 5. marca ob 20.30 Abonma
Red B - prva sobota po premieri -
v nedeljo, 6. marca ob 16. uri
Abonma Red C - prva nedelja po
premieri - v sredo, 9. marca ob
20.30 Abonma Red D - mladinski
v sredo

V ponedeljek, 7. marca ob 19.
uri Anonimo Veneziano "BE-
NEČANKA" v Kulturnem domu v
TRSTU;

v torek, 8. marca ob 15.30
Carsten Kruger-Ludwig Volker
"MAKS ŽVIŽGAČ" - mladinska
igra - v Kulturnem domu v
TRSTU;

v soboto, 12. marca ob 20.30 in
v nedeljo, 13. marca ob 16. uri
Thornton Wilder "ZAENKRAT
SMO SE IZMAZALI" v gledališču
"F. Prešeren" v BOLJUNCU;

v ponedeljek, 14. marca in v
torek, 15. marca ob 15.30 Carsten
Kruger-Ludwig Volker "MAKS
ŽVIŽGAČ" - mladinska igra - v
Kulturnem domu v Trstu.

OBLETNICA POŽIGA KOMNA

15. februarja je poteklo 33 let od dneva, ko so nacifašisti požgali Komen in odpeljali vse prebivalstvo na prisilno delo v Nemčijo. Te krute obletnice so se spomnile tamkajšnje krajevne politične, kulturne in šolske organizacije. Priredile so lepo proslavo. Ob tej priložnosti so povabili k sodelovanju tudi moški pevski zbor iz Doberdoba, ki ga je publika izredno toplo pozdravila. Tega slavlja se je udeležila, poleg župana in drugih tovarišev iz Doberdoba, tudi delegacija tovarišev in bivših borcev NOB iz devinsko-nabrežinske občine.

Zamejski tovariši so se z zanimanjem odzvali vabilu na komensko proslavo, kjer so bili deležni največje gostoljubnosti.

Taka medsebojna srečanja so toliko bolj pozitivna, ker utrjujejo bratstvo in vedno večje medsebojno spoznavanje.

Zaradi pomanjkanja prostora so tudi tokrat izostali nekateri sestavki. Sodelavce in bralce prosimo za razumevanje.

Uredništvo

Nabrežina

Vprašanje občinskega proračuna

V devinsko-nabrežinski občini je v teku razprava o občinskem proračunu za leto 1977. Uprava je izdelala tozadevni osnutek ter odposlala nadzornim deželnim organom v zakonitem roku (to je pred 31. januarjem) in vsem svetovalcem občinskega sveta in krajevnih skupnosti. V petek, 11. februarja je o tem najvažnejšem občinskem aktu poročal občinskemu svetu odbornik za finance prof. Depangher. Teden kasneje je isto poročilo bilo podano na skupni seji vseh sedmih krajevnih skupnosti, ki se je vršila v dvorani seslanske turistične ustanove. Krajevne skupnosti se bodo sedaj posebej sestale in razpravljale o tem osnutku ter izrekle o vsej zadevi svoje pripombe in predloge, kar bo občinski svet skušal upoštevati. Prav tako bodo izrazile svoje mnenje o proračunu krajevne sindikalne organizacije nabrežinskih kamnarjev in delavcev štivanske papirnice.

Predloženi osnutek proračuna predvideva skupni znesek 2.420.425.095 lir izdatkov in, seveda, prav toliko dohodkov. V teh velikih številkah, ki se bodo najbrž še dvignile, se odraža povečanje stroškov in v zvezi s tem naraščanje deficita in kopičenje zaostalih dolgov, ki otežkočajo in ovirajo redno upravljanje.

Odobritev občinskega proračuna predstavlja zelo važen politični dogodek za vsako upravo in še posebej za devinsko-nabrežinsko, ki je manjšinska, ker ne razpolaga z zadostnim številom glasov za odobritev tega temeljnega dokumenta. Zaradi tega se je uprava pričela pogajati z drugimi političnimi silami (SSK, PSDI in DC) z namenom, da jih pritegne k neposrednemu sodelovanju v upravi ali vsaj k posredni podpori. Medtem, ko je DC zavrnila predlog uprave, kot je bilo

vnaprej pričakovati, je SSK z razumevanjem pričela razgovore, ki še trajajo, in upati je, da se bodo pozitivno zaključili.

Ce bo sporazum nemogoč bo morala sedanja uprava odstopiti. V tem primeru bi nastala težka kriza, iz katere, zaenkrat, ni videti izhodišča.

**

PRISPEVKI

Ob vpisu naročnine so prispevali za sklad DELA:

Dorči Maver, Boljunec, 7.000 lir, Danilo Kocjančič, Dolina, 2.000 lir, Mario Sancin, Zatrežec, 1.000 lir, Mario Petaros, Boršt, 2.000 lir.

Vladimir Abram, Nabrežina, 2.000 lir, Srečko Grobiša, Nabrežina, 2.000 lir, Elio Vizintin, Nabrežina, 2.000 lir, Ivan Pertot, Nabrežina, 2.000 lir; Edvard Antonič, Sesljan, 1.000 lir, Nadja Štoka, Prosek, 2.000 lir, Marčelo Kriščak, Kontovel, 4.000 lir, Adalgiza Biekar, Škedenj, 2.000 lir, Danilo Mihelič, Nabrežina, 2.000 lir in Silva Križmančič, Bazovica, 2.000 lir.

V POČASTITEV SPOMINA

V počastitev spomina pokojnega Franca Žerjava daruje sekcija KPI iz Križa 15.000 lir za sklad DELA.

V počastitev spomina pokojnega Franca Žerjava daruje sekcija KPI in Križa 15.000 lir za sklad DELA.

Pepi Žerjal iz Boljunca 226, se hvaležno spominja svoje pokojne matere Ančke Žerjal. Ob drugi obletnici njene smrti prispeva za sklad DELA 5.000 lir.

Ob obletnici smrti svojega predragega nečaka Severina Devetaka iz Jamelj in v počastitev njegovega spomina sta stric Mario in babica prispevala 5.000 lir za sklad DELA.

Vsem dobrotnikom se iskreno zahvaljujemo.

PORAVNAJTE NAROČNINO

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino

Direktor ALBIN ŠKERC

Odgovorni urednik

ANTON MIRKO KAPELJ

Uredništvo in uprava:

Trst - Ulica Capitolina, 3

telef. 764-872, 744-047

Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36

Poštni tekoči račun 11/7000

Letna naročnina 3.000 lir

Tisk: Tipo/offset Riva

Trst, Ulica Torregianca, 12

OBČNI ZBOR SINDIKATA SLOVENSKE ŠOLE

V četrtek, 10. marca ob 9. uri bo v Kulturnem domu v Trstu občni zbor Sindikata slovenske šole. Dnevni red je naslednji: poročila tajnika in načelnikov, blagajnika in nadzornega odbora, razprava, razrešnica in volitve, sklepi in resolucije.

OBČNI ZBOR KMEČKE ZVEZE

Kmečka zveza v Trstu bo imela svoj občni zbor v Kulturnem domu (ul. Petrovno 4), v nedeljo, 13. marca ob 9. uri.

Dnevni red je naslednji:

1. izvolitev predsednika občnega zbora,

2. predsedniško poročilo

3. poročilo tajništva,

4. poročilo nadzornega odbora,

5. pozdravi in diskusija,

6. volitve,

7. razno.

V morebitnem drugem sklicanju, pol ure po prvem, je občni zbor sklepčen ob vsaki udeležbi.